

Viltvårdsplan

– för det kommunala innehavet i Falu kommun 2018

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	3
Syfte	3
Avgränsning	3
Upplåtelser och områden	3
Skogsbruk	4
Skyddsåtgärder och information	4
Vilt- och biotopvård	5
Viltvård - Artspecifika riktlinjer	7
Ansvar och organisation av viltvård på kommunal mark	8
Lagstiftning och juridiska ramverk	8
Handlingsplan	8
Ordförklaring	9

Sammanfattning

Kommunens naturområden fyller olika funktioner och viltet är en viktig resurs i vårt samhälle. Människan påverkar viltet och viltet påverkar människan. Viltvården i Falu kommun ska ta hänsyn till helheten och ska i sitt arbete med viltvård arbeta med hjälp av erfarenhet och kunskap om naturen. Syftet med Viltvårdsplanen är bl.a. att bidra till att skapa förutsättningar för samverkan och minska viltolyckor inom det kommunala markinnehavet. Viltvården ska styras främst genom jakträttsupplåtelseavtal där tydliga ramar för hur viltvården ska bedrivas inom ett område ska finnas.

Kommunen ska arbeta aktivt med åtgärder som minskar olägenheter av vilt i samhället som t.ex. viltolyckor i trafiken. Kommunen ska ställa tydliga krav på arrendatorer, skyddsjägare och sin egen verksamhet och ska genom uppföljning och utvärdering se till att verksamheten hela tiden kan förbättras. Viltvårdsplanen är en del av den skogsbrukscertifiering enligt FSC, som Falu kommun innehar. All jakt inom Falu kommun bygger på respekt för viltet, naturen, människan och samhället och att viltet som resurs ska förvaltas på ett hållbart sätt. Säkerheten vid all jakt har högsta prioritet. Jakt- och viltvården är underordnad friluftsliv och övergripande målsättningar på kommunens mark som exploateringar men ska alltid finnas med i samhällsplaneringen.

Falu kommun ska kunna anpassa viltvården efter rådande behov vilket ställer krav på en hög kunskapsnivå om jakt, vilt och förvaltningsprocesser. Denna kunskap ska kommuniceras med kommunens invånare och jakträttshavare. Kommunen ska genom årliga handlingsplaner arbeta med viltvårdande åtgärder och organisatoriskt ansvar.

Inledning

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen har fått i uppdrag att ta fram en viltvårdsplan för viltvården inom Falu kommuns markinnehav. Förslaget har utarbetats av tjänstemän och skyddsjägare på Falu kommun samt tjänstemän från Skogsällskapet.

En betydande del av Falu kommun domineras av skogsmark och en liten del är jordbruksmark. Viltet har goda möjligheter att finna lämpliga spridningskorridorer och sammanhängande grönstruktur. En stor del av kommunens markinnehav är tätortsnära med ett tätt vägnät och många hushåll.

Upplevelsen av vad vilt är kan variera mellan människor beroende av t.ex. var vi bor, vad vi gör och var vi kommer ifrån. Oavsett människans bakgrund och vår upplevelse av vilt så finns det ett samspel mellan människa, miljö, samhälle och vilt. Viltet påverkas direkt genom störningar som t.ex. landskapsomvandlingar, jakt och hur vi rör oss och avgränsar oss i landskapet. Viltet kan ge människan både naturupplevelser, mat och arbetstillfällen. Vår närmiljö påverkar viltet genom att ge föda, vatten och skydd. Falu kommuns invånare påverkas av vår livsmiljö genom att den ger oss livsutrymme och ekosystemtjänster som vatten, ren luft och olika nyttigheter. Genom kommunens sätt att förvalta skog och mark påverkar vi vår miljö genom t.ex. skogsbruk, exploateringar och samhällsutveckling. Vårt samhälle påverkas i sig av lagar, förordningar och politiska beslut. Falu kommun ska i sitt arbete med viltvård arbeta med hjälp av erfarenhet och kunskap om naturen.

Viltförvaltningens grund ska vara att förvalta alla tänkbara vilda djurarter som finns inom Falu kommun. Detta då enskil-

da arter inte ska tas ur sitt biologiska sammanhang eftersom arter är beroende av och påverkar varandra och en rad andra organismer. Förvaltningen ska ta hänsyn till hela det landskap som viltet befinner sig i vilket innebär att samordningsåtgärder inom många områden är viktiga. Viltförvaltningen bör avgränsas i ett område för specifika åtgärder och bestäms då av den aktuella viltartens biologi, landskapets struktur samt hur vi människor utnyttjar landskapet. Lokalkännedom om lokala förutsättningar ger värdefull kunskap i ett aktivt arbete med förvaltningen och krävs för att t.ex. kunna avgöra en populations behov av beskattning för att uppnå förvaltningsmålen.

Falu kommun har som fastighetsägare huvudansvaret för att viltvården på kommunens mark sköts. Detta sker bl.a. genom upplåtelser genom arrenden till privatpersoner och jaktlag. Kommunen ska arbeta för att nyttja kompetenser och erfarenhet mellan alla aktörer. Genom att använda varandras kompetens och bidra till ett aktivt deltagande i förvaltningen påverkas engagemanget hos den som nyttjar området vilket bidrar till en gemensam målbild. Kommunens roll innebär att bidra till att skapa en gemensam förståelse för viltets egenskaper och villkor samt hur åtgärder påverkar dessa resurser. Kommunen ska öka samverkan mellan olika aktörer för att tillsammans kunna definiera problem och medverka till att prioritera mellan olika lösningar. Detta kräver att alla medverkande hyser en tillit till varandra och att det finns kunskap om alla påverkande faktorer. Kommunen ska arbeta för en god förvaltning som bl.a. innebär att den är effektiv och ändamålsenlig samt har tydliga ansvar och är anpassningsbar. Kommunen ska kontinuerligt sträva efter förbättring i den egna verksamheten med särskilt fokus på artspecifika riktlinjer och utsatta arter. All viltvård ska ske på

ett för allmänheten, arrendatorer och skyddsjägarerna, tryggt och säkert sätt. Viltstammarna, dvs. antalet djur inom ett bestämt område, bör regleras till en för trafiken, jord- och skogsbruket samt andra tätortsnära intressen, rimlig nivå.

I och med att naturen är dynamisk kommer det ständigt ske en förändring av rådande förhållanden. Många viltarter varierar stort i antal mellan olika år och det är därför viktigt att vara anpassningsbar. Klimatet varierar från år till år och hårda vintrar och varma somrar påverkar dödlighet och överlevnad hos olika arter. Viltets miljöer kommer förändras över tid och därmed också förutsättningarna. Viltförvaltningen ska vara flexibel och kunna anpassa sig efter de förändringar som uppstår vilket innebär att den kontinuerligt ska kunna anpassas till rådande förhållanden och beslut ska baseras på både teoretisk kunskap och erfarenheter. Kunskap om det som ska förvaltas, mål, åtgärder, systematisk observation och utvärdering av åtgärderna ska skapa en läroprocess i förvaltningen. Detta innebär en dynamisk process som gör att förvaltningen hela tiden kan hantera förändringar. En anpassad viltvård ökar möjligheterna till naturupplevelser för kommunens invånare.

Syfte

Viltvårdsplanen ska beskriva hur vilt ska hanteras inom kommunens markinnehav. Den ska dessutom skapa förutsättningar för samverkan med angränsande markägare och andra intressenter som Trafikverket, naturskydds- och jägarorganisationer. Syftet är även att bidra till att minska viltolyckor inom det kommunala markinnehavet samt att främja naturupplevelser och utveckla en artrik och individrik fauna.

Avgränsning

Vilt definieras här enligt jaktlagens 2 §. De viltarter som främst påverkas av viltvårdsplanen är klövviltet, men även andra arter kan påverkas. Gemensamt för arterna som omfattas av viltvårdsplanen är att de i olika mån kan orsaka störningar och bli störda av kommuninvånare och andra. I dagsläget är det rådjur som orsakar mest problem framförallt vid trafikolyckor eller incidenter där fordon är inblandade. På sikt kan även vildsvin komma att ställa till stora problem i både trafik, grönytor och jordbruksmark. Viltvårdsplanen ska vara upprättad i enlighet med Falu kommuns certifiering av skog och mark, FSC, för att minimera viltskadorna inom markinnehavet.

Upplåtelse och områden

Viltvårdsplanen ska utgöra en grund för att dela in kommunens markinnehav i ändamålsenliga enheter avseende jakt- och skyddsjaksområden. Detta ger möjlighet att marknadsanpassa avgiften för områden där huvudsakligen normal jakt kan bedrivas. Det ger även förutsättningar för specialutbildade skyddsjägarer att bedriva en förebyggande skyddsjakt på avsedda skyddsjaksområden på t.ex. planlagd mark samt i miljöer där det rör sig mycket människor. Jakträttsupplåtelseavtal som är upprättade eller upprättas ska vara reglerade så att såväl rättigheter som skyldigheter för båda parter är tydliga. Dessa avtal är grunden för hur viltvården regleras. Restriktioner som finns i reservats- eller

andra bestämmelser ska ses över för att se hur helheten av ett område påverkas. Inom kommunens ansvarsområden bör syftet med viltvårdsplaneringen vara att minska störningar orsakade av vilt. För att en effektiv viltvårdsplanering ska kunna genomföras krävs tillräckligt stora och sammanhängande markområden så att viltstammarna på dessa platser kan påverkas i betydande mening. Samverkan ska i största mån ske med omkringliggande jaktlag eller skötselområden för att på så sätt skapa större enheter för effektivare styrning och genomförande av åtgärder.

Kommunen ska tydligt visa vilka marker som avses styras med avtal för jakt och viltvård. Jakträttsinnehavare ska ha den kompetens och utbildning som krävs för att bedriva viltvård inom det specificerade området. Avtal tecknas för ett jaktår (1 juli – 30 juni) där eventuella villkorsändringar ska ses över årligen i enlighet med ovanstående beskrivningar.

Skogsbruk

Inom kommunens skogsinnehav finns kärnområden med extra höga natur- och kulturvärden som skyddas dels för att kunna bibehålla korridorer för biologisk spridning samt för att säkerställa allmänhetens möjligheter till friluftsliv och rekreation. Dessa kärnområden ger det vilda optimala förutsättningar för överlevnad och fortplantning i form av skydd, mat och vatten. Under vissa perioder under året rör sig viltet extra mycket inom och mellan de olika områdena. Skogsbruket ska bedrivas i enlighet med Falu kommuns skog- och markpolicy och FSC:s regler. Vid genomförandet av ordinarie skogliga åtgärder ska stor hänsyn tas genom att med olika åtgärder underlätta för viltet att finna skydd och

naturligt foder. Balans mellan vilt och foderutbud ska uppnås så förnyring av för marken lämpligt trädslag kan ske. I den mån betesbegärliga trädslag finns ska dessa kunna bli trädbildande.

Skyddsåtgärder och information

Jaktlagens §7, 8 och 9 reglerar skaderisker och regler kring risker och skador av vilt.

Falu kommun ska utöver jakt arbeta aktivt med åtgärder som siktröjning efter vägar, information till kommuninvånare genom hemsida och vid behov utskick till fastighetsägare. Kommunen ska även arbeta med riktad stödutfodring tillsammans med olika aktörer, förhindra störningar i känsliga viltmiljöer samt arbeta för att utveckla förebyggande åtgärder inom det kommunala markinnehavet. Kommunens hemsida ska användas för att sprida kunskap och information kring hur skydds jakt och viltvård fungerar. Informationskampanjer riktade till boende via sociala medier och/eller media ska ske vid behov. Samverkan med olika organisationer samt större och mindre markägare bör ske i anpassade former från rent delgivande av information till stor delaktighet i genomförandet. Kommunen ska granska sin egen verksamhet och följa upp åtgärder. Kommunen ska anpassa behovet av kommunala skydds jägare efter rådande behov. Skydds jägarerna är en resurs som är tillgänglig året runt för att ta hand om situationer där det är vilda djur inblandade. Skydds jägarerna får idag sina uppdrag av utsedd ansvarig avdelning efter information/klagomål från allmänheten eller efter polisens begäran. Skydds jägarerna fångar in och avlivar efter bedömning skadedjur. Rådgivning till allmänheten ska också ingå i utsedd ansvarig avdelning och skydds jägarnas uppdrag.

Att vara skydds jägare i Falu kommun ställer höga krav på kompetens och omdöme.

Skydds jägare anlitade av Falu kommun ska uppfylla följande krav:

- Mångårig och bred erfarenhet från jakt i olika sammanhang.
- Körkort och tillgång till egen bil.
- Fullständig jägarexamen.
- Innehar erforderliga skjutvapen och licenser för dessa.
- Löst jaktkort för varje jaktsång (1/7-30/6).
- Inneha skottlossningstillstånd från polisen för att få avlossa skott inom planlagt område.
- Delta i fortbildning och samarbeten.
- Fortlöpande dokumentera alla incidenter.

Kommunen har det övergripande ansvaret och som skydds jägare ska man ha kontakter med företag som omhändertar kadaver samt veterinär så att sakkunskap kan inhämtas när så erfordras.

Älgar kan orsaka olägenheter i bostadsnära områden och i trädgårdar. För jakt på älg krävs att marken är registrerad för älgjakt hos länsstyrelsen som i sin tur avgör hur många älgar som får skjutas på det aktuella området. I den mån älgar blir föremål för skydds jakt skall polis tillkallas. Polisen avgör

därefter om speciellt utsedda eftersöks jägare med älghundar eller kommunens skydds jägare skall kopplas in på ärendet.

Nationella viltolycksrådet (NVR) har på regeringens uppdrag att organisera eftersök av trafikskadat vilt och att arbeta med att förebygga viltolyckor. Rådet är ett samarbetsorgan för ett antal berörda myndigheter och organisationer och kommunen ska i samråd med NVR arbeta för att minska antalet viltolyckor. Trafikverket ansvarar för att minimera påverkan på vilt och naturvärden i närheten av trafikverkets vägar och järnvägar. Kommunen ska arbeta proaktivt med trafikverket för att minska olägenheter inom det statliga vägnätet. Kommunen ansvarar för att lämpliga åtgärder sker längs det kommunala vägnätet. Kommunen ska arbeta med och utvärdera åtgärder som viltstängsel, viltpassager, viltslussar och hastighetsåtgärder där behovet finns. Åtgärder för att minska negativa effekter för viltet vid exploatering bör alltid beaktas. Kadaver från t.ex. trafikskadat vilt ska omhändertas och lämnas på anvisad plats.

Vilt- och biotopvård

I enlighet med jaktlagens 4 § ska viltet vårdas genom särskilda åtgärder för att det ska få skydd och stöd och jakten ska anpassas efter tillgången på vilt. För att skydda

åtgärder utförs och anpassningen sker svarar markägaren och jakträttshavaren. Falu kommun ska årligen sammanställa utförda åtgärder inom det kommunala markinnehavet. Jakten är en viktig del av viltvården och är en av de faktorer som påverkar dödligheten i en population utöver t.ex. trafikolyckor, sjukdomar, parasiter och rovdjur. En för hög populationstäthet gör att dödligheten i populationen ökar och fortplantningen minskar och vid låg täthet råder motsatt förhållande. Vad som är jämvikt i ett bestånd förändras över tid då naturen är i ständig förändring. Detta är en utmaning i den kommunala viltförvaltningen och kräver ett aktivt arbete med alla berörda parter och en löpande kunskapsinsamling. Falu kommun ska se till olika arters behov av föda, vatten, skydd och fortplantningsmöjligheter genom aktiv biotopvård och på så sätt bevara eller förbättra de naturliga miljöbetingelser som de olika viltarterna är anpassade och beroende av för att kunna leva och föröka sig i. Åtgärder får inte hota den biologiska mångfalden. Falu kommun ska sörja för djuren och deras miljöer genom att ge skydd och ro och under perioder med brist på föda arbeta för att kunna erbjuda foder och saltstenar inom Falu kommuns marker, anlägga viltvatten och viltåkrar. Alla åtgärder ska syfta till att uppnå viltförvaltningsmålen och kompensationsåtgärder som anläggande av nya biotoper eller biotopförbättring ska planeras in i förvaltningen.

Utgångspunkten vid all jakt inom Falu kommun bygger på respekt för viltet, naturen, människan och samhället och att

viltet som resurs ska förvaltas på ett hållbart sätt. Jakt- och viltvården ska bedrivas i enlighet med antagen viltvårdsplan så att minsta möjliga störning och olägenhet för kommuninnehavarna och viltet uppstår. Säkerheten vid all jakt har högsta prioritet och all skottlossning sker på jägarens personliga ansvar. Jakt- och viltvården är underordnad friluftsliv och övergripande målsättningar på kommunens mark som exploateringar men ska alltid finnas med i samhällsplaneringen. Skadade och sjuka djur ska inte orsakas lidande pga. ovanstående, dock är säkerheten för människor och egendom alltid överordnad. En korrekt genomförd jakt som reglerar populationen åsamkar mycket mindre lidande för djuren liksom mindre obehag och ekonomiska kostnader för t.ex. trafikanter. Inom kommunen ska det finnas en livskraftig fauna i balans samt ett landskap präglad av biologisk mångfald som bereder plats åt en stor variation av arter och individer.

Genom att samhället är under ständig förändring krävs att kommunen upprätthåller en hög kunskapsnivå om jakt, vilt och förvaltningsprocesser samt att denna kunskap ska kommuniceras med kommunens invånare och jakträttshavare. Kommunens arbete med viltförvaltning innebär att upprätthålla en kunskap om lagstiftning, biologiska fakta, analysera konsekvenser av beslut, att ha en kontinuitet i förvaltningen, klarhet mot allmänheten, kontroll av avtal och lagar upprätthålls samt att hänsyn tas till kostnader till följd av förvaltningen.

Viltvård - Artspecifika riktlinjer

Art	Mål	Åtgärd
Rådjur	Rimliga numerära nivåer, ej orsak till olägenhet, minskat antal viltolyckor	Avskjutning vid överskridande av mål
Älg	Inga viltolyckor	Länsstyrelsens avskjutningslicens
Hare	Livskraftig stam	Ingen åtgärd om ej olägenhet
Vildsvin	Inga vildsvinsrelaterade skador på åkermark, park eller trädgårdar	Avskjutning vid överskridande av mål
Bäver	Ej orsak till olägenhet	Insatser för att skydda egendom på aktuell plats, sista utväg ska vara avskjutning.
Grävling	Ej orsak till olägenhet	Fällfångst vid olägenhet
Räv	Naturlig predation av bytesdjur	Avskjutning/fällfångst vid skabbsmitta
Fälthöns	Livskraftig stam	Anpassning av skogliga åtgärder
Tjäder/Orre	Livskraftig stam	Anpassning av skogliga åtgärder
Mård	Ej orsak till olägenhet	Ingen avskjutning om ej olägenhet
Gäss	Ej orsak till olägenhet	Förebyggande arbete samt avskjutning
Andfåglar	Stor representation av landets arter	Förebyggande arbete samt avskjutning
Varg	Frekventa besök från närliggande revir	Enligt beslut från LST
Lo	Frekventa besök från närliggande revir	Enligt beslut från LST
Utter	Etablering av revir	Fridlyst, endast förbättra livsbetingelser

Ansvar och organisation av viltvård på kommunal mark

Miljö och samhällsbyggnadsförvaltningen genom Trafik och mark ska leda och samordna planering och uppföljning av viltvården inom Falu kommuns mark.

Lagstiftning och juridiska ramverk

De lagar och författningar som främst har betydelse för skydd av arter och miljön är jaktlagen, plan- och bygglagen, miljöbalken och skogsvårdslagen. Dessa påverkar hur bl.a. fysisk planering och exploatering kan få konsekvenser för viltets livsmiljö och rörelsemönster, föroreningar och andra störningar som kan få konsekvenser för viltet samt hur skogsbruket kan påverka livsbetingelser för vilt. Kommunen ska arbeta för att alla processer tar hänsyn till helheten.

Handlingsplan

Kommunen ska årligen upprätta en handlingsplan med viltvårdande åtgärder utifrån årlig uppföljning och aktuella ärenden samt ekonomiska ramar.

Ordförklaring

Biotop – En omgivningstyp med naturliga gränser där en viss växt- eller djurart lever och uppehåller sig i

Eftersök - Uppletande av skadat vilt oftast med hjälp av hund.

Fauna - Alla djurindivider inom ett område

FSC – Forest Stewardship Council, en oberoende, internationell medlemsorganisation som verkar för ett miljöanpassat, socialt ansvarstagande och ekonomiskt livskraftigt bruk av världens skogar, genom sitt certifieringssystem.

Habitat - En miljö där det finns potential för att en viss djurart kan befinna sig i. Områdets lämplighet som livsmiljö sedd ur artens perspektiv.

MB - Miljöbalken

MSF - Miljö och samhällsbyggnadsförvaltningen

Nyckelarter - En art som har stor betydelse för andra arters överlevnad, t.ex. att en hackspetts hål i trädstammar blir bon åt andra fåglar.

Nyckelbiotop - Biotop som från en samlad bedömning av biotopens struktur, artinnehåll, historik och fysiska miljö anses ha en mycket stor betydelse för flora och fauna.

Skydds jakt - Skydds jakt är en benämning på jakt som bedrivs för att förebygga skador av vilt. Under skydds jakt får även djur som är fridlysta, eller djur för vilka jaktiden inte är inne jagas, om de förutsättningar som anges i lagstiftningen är uppfyllda

Utsatta arter - En art som inte uppfyller målet om en gynnsam bevarandestatus från EU:s art- och habitatdirektiv.

Vilt - Alla jaktbara djur som §2 jaktlagen föreskriver. Dock räknas oftast djur in som under någon tidsperiod också har blivit jagade fast de är fridlysta idag, t.ex. varg, utter och ekorre.

Viltvård - Åtgärder som förbättrar levnadsförhållanden för vilt inom ett givet område.

